

Van Basis naar Secundair

Aanbevelingen MICRO NIVEAU voor basisscholen

1. Verleg de focus van het geven van een advies naar de begeleiding van het keuzeproces

OMDAT: uit onze interviews met leerkrachten blijkt dat een advies formuleren en geven als leerkracht soms moeilijk en frustrerend is en omdat leerkrachten soms het gevoel hebben dat ze maar weinig kunnen betekenen voor leerlingen op die manier. De helft van de ouders geeft zelfs aan nooit een advies te hebben gekregen. Uit onze interventies weten we dat leerkrachten die hun focus verleggen naar het begeleiden van het keuzeproces, het gevoel hebben veel meer voor hun leerlingen te betekenen. En dat gevoel is terecht want leerlingen zijn meer tevreden over hun keuze als er meer aandacht uitgaat naar de begeleiding van het keuzeproces.

2. Zorg dat het advies de synthese is van een gezamenlijk proces

OMDAT: leerkrachten zich pas bewust worden van stereotiepe aannames en vooroordelen als ze hun ideeën aftoetsen bij de leerling zelf, de ouders, andere collega's of andere betrokkenen. Uit ons onderzoek blijkt immers dat adviezen van leerkrachten soms gekleurd zijn door stereotiepe opvattingen over de achtergrond van leerlingen.

3. Maak duidelijk aan ouders en leerlingen hoe de school hen zal ondersteunen in het studie- en schoolkeuzeproces

OMDAT: uit de interviews met ouders blijkt dat (vooral kwetsbare) ouders en leerlingen goed moeten weten waarvoor ze kunnen aankloppen bij de school. Door te expliciteren wat de school opneemt in de begeleiding en wat niet, wordt ook meteen duidelijk wat de rol van de ouders nog kan zijn en krijgen ouders de kans om hun rol op te nemen. Uit de praktijk in scholen blijkt dat ouders die rol dan ook opnemen.

4. Betrek ouders en leerlingen op tijd bij het keuzeproces, indien mogelijk twee jaar voor de overgang

OMDAT: kiezen veel tijd vraagt: verschillende scholen bezoeken, nieuwe activiteiten doen om interesses te ontdekken, regelmatig reflecteren over wat je graag doet, wat je goed kan, hoe je evolueert, wat je leert, ... én omdat inschrijvingen vaak al heel vroeg vallen. Uit ons interventieonderzoek blijkt ook dat scholen die het keuzeproces intensief, gedurende twee jaar begeleiden, meer tevreden leerlingen hebben in de eerste graad. Leerlingen weten ook nog beter waarom ze voor die school en optie hebben gekozen.

5. Betrek ouders bij leerlingenactiviteiten rond de overgang van basis naar secundair en andersom

OMDAT: ouders in de interviews aangaven dat ze weinig wisten van wat hun kind rond de overgang deed op school en dat ze daar graag van op de hoogte zouden zijn. En omdat onze projectscholen aangaven dat die driehoeksgesprekken een groter onderling begrip en meer kennis over wederzijdse motieven en ideeën opleveren.

6. Voer persoonlijke (loopbaan)gesprekken met leerlingen doorheen de hele basisschool

OMDAT: leerlingen in de interviews en focusgroepen aangaven dat ze daar heel veel aan hebben voor hun studie- en schoolkeuze. Ook leerkrachten zelf zijn héél enthousiast. Het vraagt een groot engagement maar ze krijgen er heel veel voor terug.

7. Investeer in laagdrempelige vertrouwensfiguren in de school

OMDAT: leerlingen en ouders in de interviews aangaven veel te hebben aan een persoonlijk contact waar ze terecht kunnen met specifieke vragen over studie- en schoolkeuze. Soms wordt er hiervoor samengewerkt met externe organisaties maar ook zorgcoördinatoren die op de gang zitten tijdens een oudercontact, consultatiemomentjes bij het CLB en gesprekken met leerkrachten aan de deur hebben hun effectiviteit bewezen.

8. Geef ouders en leerlingen meerdere keren, op verschillende manieren en gericht informatie over het secundair onderwijs

OMDAT: belangrijke informatie nu heel vaak niet aankomt bij ouders en leerlingen. De helft van de ouders geeft bijvoorbeeld aan geen advies te hebben gekregen van de school. Ouders willen soms geen informatie horen over bepaalde scholen omwille van het 'publiek' dat daar zit. Ouders en leerlingen moeten kansen krijgen om informatie te laten bezinken, ze thuis nog eens te bespreken en om vragen te formuleren. Ze moeten ook meerdere kansen krijgen om zich open te stellen voor bepaalde informatie die ze misschien liever niet horen.

9. Laat leerlingen zoveel mogelijk domeinen verkennen

OMDAT: heel wat interessegebieden weinig of niet aan bod komen in de basisschool en de focus ligt op prestaties op wiskunde en Nederlands. Denk dan bijvoorbeeld aan domeinen als voeding en horeca, STEM, economie en organisatie, land- en tuinbouw, sport. In de praktijk zien we dat leerlingen zich meer openstellen voor zo'n keuzeopties in de eerste graad als ze er in de lagere school al mee in contact kwamen. Leerlingen op die leeftijd moeten kansen krijgen om concrete ervaringen op te doen, anders kunnen ze zich absoluut geen beeld vormen van bepaalde domeinen.

10. Werk samen met secundaire scholen en externe partners om het leeraanbod te verbreden.

OMDAT: leerlingen en leerkrachten in onze projectscholen aangaven dat de samenwerking met ouders, secundaire scholen, buurtwinkels en andere organisaties voor hele andere invalshoeken zorgde die verrijkend waren voor het schoolteam en voor de leerlingen.

11. Daag leerlingen uit op verschillende leerdomeinen en verwacht veel van hen.

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen die geen 7/10 halen op wiskunde of Nederlands zich gefaald voelen. Hun futiliteitsgevoelens (het gevoel dat school niets voor hen is) in de basisschool zijn al hoger dan die van andere leerlingen.

12. Wijs elkaar op het gebruik van watervaluitspraken

OMDAT: we allemaal zo doordrongen zijn van het watervaldenken. Uit ons onderzoek blijkt dat watervaluitspraken nefaste gevolgen hebben voor onderwijsloopbanen van leerlingen. Leerlingen die voor een optie kiezen die in hun ogen minder status heeft (bv. techniek), hebben hogere futiliteitsgevoelens en vertonen al een zekere mate van schoolmoeheid in vergelijking met leerlingen die opteren voor Latijn en moderne wetenschappen.

13. Werk samen met secundaire scholen om informatie over het secundair onderwijs te verzamelen en erover te communiceren

OMDAT: het secundair onderwijs niet te vatten is in een PowerPointpresentatie. Basisscholen die in interactie gingen met secundaire scholen via bv. gesprekken met oud-leerlingen, snuffelstages voor leerkrachten of via gesprekken over onthaal en intakebeleid kunnen een veel genuanceerder beeld schetsen van het onderwijslandschap. Informatie, rechtstreeks van de secundaire scholen, komt ook goed binnen bij ouders.

14. Professionaliseer het hele schoolteam langdurig, samen en op de werkvloer in 'breed kijken naar leerlingen'.

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat schoolteams nog zeer sterk gefocust zijn op prestaties voor wiskunde en Nederlands. Talenten worden vaak gebruikt als stoplap voor minder goede prestaties op wiskunde en Nederlands. Die minder goede presteerders hebben dan een talent voor WO of voor dans. Maar wat betekent dat talent voor WO dan juist? Leerkrachten zouden kansen moeten krijgen om zich zeer diepgaand te professionaliseren op dit terrein en zich bewust te worden van de enge kijk op leerlingen die ze nu hanteren.

15. Professionaliseer het hele schoolteam langdurig, samen en op de werkvloer in coachen van leerlingen en in het geven van eigenaarschap aan leerlingen

OMDAT: we in de praktijk zien dat leerkrachten, zeker bij de meest kwetsbare leerlingen, het keuzeprocess overnemen vanuit de beste bedoelingen. Leerlingen zijn ook écht nog te jong om het volledige eigenaarschap op zich te nemen. Ze zijn niet bezig met hun toekomst, wel met de emotionele overstap naar de 'grote school'. Leerkrachten kunnen door gerichte coaching wel een sleutelrol spelen in het geleidelijk leren opnemen van eigenaarschap. Met het hele team samen en op lange termijn kunnen leerkrachten leerlingen wél een stem geven.

16. Neem het oriënteringsbeleid van je school, zelfs als je geen expliciet oriënteringsbeleid hebt, kritisch onder de loep

OMDAT: we vaststellen in de praktijk dat scholen een eigen, vaak impliciet, oriënteringsbeleid hebben en dat het oriënteringsbeleid van scholen heel sterk verschilt. Sommige scholen verwijzen bijvoorbeeld veel meer leerlingen door naar de B-stroom dan andere scholen, andere scholen prefereren doorverwijzingen naar een autonome middenschool, nog andere verwijzen door op basis van talenten. Een externe blik binnen halen of eens gaan luisteren naar een andere school, kan leerrijk zijn.

17. Expliciteer de visie op onderwijsloopbaanbegeleiding samen met het hele schoolteam en verbind ze met de pedagogische visie van de school

OMDAT: we in de praktijk zien dat onderwijsloopbaanbegeleiding verbonden is met een heel aantal beleidsthema's zoals bijvoorbeeld breed evalueren, differentiëren, ouderbetrokkenheid,... Onderwijsloopbaanbegeleiding staat dus helemaal niet los van andere dingen die op school gebeuren. Hoe breder de visie op onderwijsloopbaanbegeleiding, hoe kwaliteitsvoller de begeleiding van het studie- en schoolkeuzeprocess.

18. Expliciteer begeleidingstaken voor onderwijsloopbaanbegeleiding en verdeel ze over het hele schoolteam

OMDAT: er vaak al veel meer gebeurt in een school dan je denkt. Initiatieven van leerkrachten blijven vaak onder de radar omdat ze niet verbonden worden aan onderwijsloopbaanbegeleiding van leerlingen. Als het thema besproken wordt op bv. een teamvergadering, komen deze mooie initiatieven wel naar boven en kunnen ze verbonden worden aan de gemeenschappelijke doelstelling. Daardoor worden ze krachtiger, doelgerichter en komen ze beter aan bij leerlingen.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.

Van Basis naar Secundair

Aanbevelingen MICRO NIVEAU voor secundaire scholen

1. Zet je school goed in de markt en geef eerlijke informatie

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat kwetsbare ouders niet kunnen of durven doorvragen naar cruciale informatie voor de toekomst van hun kind (zoals bv. biedt de school ook interessante studierichtingen voor hun kind aan vanaf de tweede graad, is er een anti-pest beleid,...) en omdat scholen zo vrij zijn in de invulling van hun aanbod en organisatie dat er geen 'algemene' uitleg gegeven kan worden over het secundair onderwijs.

2. Informeer basisscholen, ouders en leerlingen transparant en eerlijk over het studieaanbod, verwachtingen ten aanzien van leerlingen en ondersteuning op jullie school.

OMDAT: leerkrachten aangeven dat ze nu veel cruciale informatie missen van bepaalde secundaire scholen (vaak scholen van een ander onderwijsnet) in de buurt om leerlingen goed en vooral ook objectief te kunnen informeren.

3. Informeer basisscholen, ouders en leerlingen over hoe jullie nieuwe leerlingen (warm) onthalen.

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerkrachten van het basisonderwijs hun leerlingen willen geruststellen over die grote stap. Ze vinden het gemakkelijker om hun leerlingen los te laten als ze weten dat ze goed terecht komen. Uit de samenwerking tussen basisscholen en secundaire scholen ontstaan ook vaak kleine, mooie ideeetjes voor een warmere overdracht.

4. Informeer basisscholen, ouders en leerlingen over jullie intakebeleid.

OMDAT: basisscholen nu soms héél veel energie steken in het verzamelen van gegevens over leerlingen (bv. BASO-fiche) die in de secundaire scholen totaal niet bekeken worden. Uit de praktijk leren we dat elke basisschool en elke secundaire school andere standpunten heeft over het doorgeven van leerlingendata en dat die visie op data nauw samenhangt met de visie op leerlingen en onderwijs. Communiceer dus over wat voor jullie interessante en relevante informatie is en waarom (bv. hoe verloopt jullie intakeprocedure).

5. Informeer basisscholen jaarlijks over hoe het met hun oud-leerlingen gaat op school.

OMDAT: basisscholen heel veel kunnen leren uit deze informatie om leerlingen en ouders beter te informeren over welke scholen goed of minder goed aansluiten bij bepaalde noden van leerlingen. Om leerkrachten regelmatig informatie te laten bijsturen, is het belangrijk om jaarlijks iets terug te koppelen over hun oud-leerlingen.

6. Neem zelf initiatieven om leerlingen en ouders in het basisonderwijs te informeren over opties en richtingen (ook over verdere toekomst) in je school.

OMDAT: we uit ons onderzoek leren dat informatie over het secundair die komt uit het secundair onderwijs goed binnenkomt bij ouders. "Zij zullen het wel weten, zeker." Basisscholen die niet nauw samenwerken met secundaire scholen vinden het aartsmoeilijk om ouders te informeren over de secundaire scholen en blijven soms vaag of stellen het geven van informatie uit.

7. Plan je infodagen en opendeurdagen samen met de basisscholen in de buurt

OMDAT: basisscholen het keuzeproces begeleiden, de noden van hun leerlingen en ouders het beste kennen en dus beter weten wat er wanneer nodig is om hen te informeren en te ondersteunen.

8. Communiceer duidelijk en tijdig over de infomomenten en over de inschrijvingsprocedure

OMDAT: kwetsbare ouders die minder proactief te werk (kunnen) gaan geen weldoordachte schoolkeuze kunnen maken omdat ze te laat starten met zich te informeren.

9. Richt zowel een A-stroom als een B-stroom in.

OMDAT: dat de overstap van A naar B of van B naar A minder groot maakt en leerlingen op dezelfde school kunnen blijven. We leren namelijk uit ons onderzoek dat de mobiliteit tussen A- en B-stroom bijzonder klein is momenteel.

10. Voorzie zowel in de A-stroom als in de B-stroom een breed gamma aan keuzeopties en keuzevakken.

OMDAT: leerlingen hun kwaliteiten en interesses moeten kunnen ontdekken in de eerste graad. Uit ons onderzoek en uit de praktijk leren we immers dat leerlingen nog heel wat te ontdekken hebben na de lagere school. Denk dan bijvoorbeeld aan domeinen als voeding en horeca, STEM, economie en organisatie, land- en tuinbouw, sport. Denk ook zeker aan de uitbouw van minder theoretische opties dan moderne wetenschappen en Latijn.

Van basis naar Secundair

AANBEVELINGEN VOOR HET MESO-NIVEAU: op het niveau van van lokale besturen, LOP's, scholengemeenschappen, scholengroepen, onderwijskoepels, inrichtende machten, lerarenopleidingen

1. Centraliseer informatie over infomomenten en inschrijvingen op lokaal niveau en communiceer hier duidelijk, tijdig en op een toegankelijke manier over

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat niet alle ouders even goed geïnformeerd zijn over de infomomenten van en de start van de inschrijvingen in secundaire scholen. Vooral lager opgeleide ouders blijken minder goed op de hoogte te zijn en hollen zo achter de feiten aan. Op die manier lopen zij soms de kans mis om een goed onderbouwde schoolkeuze te maken. Heldere, tijdige en toegankelijke communicatie (d.w.z. niet enkel via websites maar ook in face-to-face interactie) over infomomenten en inschrijvingen kan dit wellicht voor een stuk oplossen.

2. Stimuleer een breder aanbod in het basisonderwijs – laat leerlingen verkennen en van alles proeven – en moedig een gelijkwaardige behandeling hiervan aan wat betreft rapportering

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen zich nog vaak vrij weinig bewust zijn van hun interesses en hoe deze zich zouden kunnen vertalen in een (latere) studiekeuze. Bovendien blijkt dat leerlingen die minder goed presteren in het basisonderwijs vaak minder positief tegenover school staan dan leerlingen die wel goed presteren. Als leerlingen een bredere kijk op hun eigen interesses en talenten ontwikkelen kan dit een buffer vormen tegen zulke negatieve gevoelens t.o.v. school. Een breder aanbod waarin ook andere talenten dan puur cognitieve talenten gestimuleerd en ontplooid kunnen worden dient daarom te worden gestimuleerd. Scholen moeten vervolgens ook gestimuleerd worden om deze talenten en interesses gelijkwaardig te behandelen in de rapportering naar leerlingen en ouders toe. Ons onderzoek leert ons immers dat sommige scholen inzetten op het laten ontplooiën van de brede talenten en interesses van leerlingen maar dat deze nog onvoldoende hun vertaling vinden in de rapporten van leerlingen.

3. Ondersteun scholen in de uitbouw van een netwerk in functie van een breder aanbod

OMDAT: we weten uit onze samenwerking met scholen dat het niet evident is voor scholen om een breder aanbod te creëren in functie van onderwijsloopbaanbegeleiding. Scholen kunnen soms in de buurt terecht bij buurtorganisaties, bedrijfjes, ... om hun aanbod te verruimen, maar vinden vaak geen tijd en ruimte om op zo'n organisaties af te stappen.

4. Zet onderwijsloopbaanbegeleiding op de agenda van scholen. Ondersteun scholen in het opzetten van een beleid hierrond

OMDAT: uit ons onderzoek en onze samenwerking met scholen blijkt dat heel wat scholen geen beleid hebben rond onderwijsloopbaanbegeleiding, hetgeen er al te vaak voor zorgt dat de leerkrachten 6de leerjaar er alleen voor staan en een gebrek aan steun ervaren in deze moeilijke taak. Het expliciteren van de oriënteringspraktijk helpt om blinde vlekken op te sporen en te reflecteren op wat er reeds gebeurt.

5. Organiseer intervisie en uitwisseling tussen leerkrachten en/of scholen om onderwijsloopbaanbeleid te professionaliseren

OMDAT: we weten uit ons onderzoek en onze interventies dat een duidelijk onderwijsloopbaanbeleid ontbreekt in heel wat scholen en dat het opzetten van zo'n beleid geen evidente klus is. Samenwerken met andere leerkrachten en scholen laat toe om te leren van elkaars ervaringen en eigen praktijken in vraag te stellen.

6. Stimuleer frequente, functionele ontmoetingen tussen de twee betrokken onderwijsniveaus, basis en secundair

OMDAT: we weten uit ons onderzoek en onze interventies dat er nog vaak onbegrip bestaat tussen het basis en het secundair. Het samenbrengen van actoren uit beide onderwijsniveaus rond concrete inhoudelijke thema's als intakebeleid, onthaal en informatieoverdracht kan ten goede komen aan een betere overgang van basis- naar secundair onderwijs voor leerlingen. Deze ontmoetingen zijn bij voorkeur netoverschrijdend. Ons onderzoek leert ons immers dat leerlingen vaak niet in hetzelfde onderwijsnet blijven bij de overgang naar het secundair onderwijs.

7. Organiseer een onafhankelijke monitoring van de leerloopbanen van leerlingen

OMDAT: we weten uit onze samenwerking met scholen dat leerkrachten in basisscholen vragende partij zijn om meer te weten over de schoolloopbanen van hun oudleerlingen. Nu zijn basisscholen vaak afhankelijk van de goodwill van secundaire scholen om deze informatie te verkrijgen. Kennis over het welbevinden en de prestaties van oudleerlingen kan leerkrachten in de basisschool ook helpen bij het oriënteren van leerlingen in de toekomst. Ouders verwachten bovendien dat leerkrachten hen hierover kunnen informeren. Deze monitoring gebeurt vanzelfsprekend netoverschrijdend, leerlingen komen immers vaak in secundaire scholen van een ander onderwijsnet terecht dan dat waarin ze de basisschool doorliepen.

8. Maak ruimte voor laagdrempelig contact met de school i.v.m. school- en studiekeuze

OMDAT: we weten uit ons onderzoek en onze samenwerking met scholen dat kwetsbare ouders en leerlingen nood hebben aan een proactief, nabijzijnd, permanent aanspreekpunt in de school in verband met school- en studiekeuze. Dit aanspreekpunt versterkt scholen in hun relatie met en ondersteuning van kwetsbare ouders en leerlingen in het studie- en schoolkeuzeproces. Individueel contact en persoonlijke interactie, in verband met vragen en onzekerheden over school- en studiekeuze, zijn zeker voor kwetsbare ouders en leerlingen van zeer groot belang.

9. Sensibiliseer leerkrachten en leerkrachten in opleiding over leerkrachtverwachtingen – vooroordelen en beeldvorming – en ongelijkheid bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs

OMDAT: we in ons onderzoek nog steeds vaststellen dat leerlingen met een lagere SES en leerlingen met een migratieachtergrond andere adviezen krijgen dan leerlingen met hoge SES en leerlingen zonder migratieachtergrond, ongeacht de prestaties en capaciteiten van de leerlingen. Verder stellen we ook vast dat de relaties tussen ouders en leerkrachten soms moeilijk zijn omwille van onuitgesproken verwachtingen van beide kanten en wederzijds onbegrip. Leerkrachten die zich bewust zijn van alle mogelijke verwachtingseffecten die spelen, kunnen hier meer reflexief mee omgaan en hun eigen werking en oriëntering in vraag stellen.

10. Leer leerkrachten sterke communicatieve vaardigheden aan voor diverse gespreksvormen

OMDAT: we in ons onderzoek merken dat leerkrachten niet altijd weten hoe ze ouders kunnen benaderen, hoe ze tijdens oudercontacten bepaalde, minder evidente adviezen kunnen brengen. Leerkrachten opleiden in het voeren van – soms moeilijke – gesprekken met ouders over o.a. de schoolloopbaan van een kind zou hen kunnen versterken hierin. Concreet suggereren wij dat leerkrachten in opleiding zouden leren hoe ze actief, onbevooroordeeld en empathisch kunnen luisteren, communicatie is immers tweerichtingsverkeer. Bovendien lijkt het ons erg belangrijk dat er voldoende aandacht is voor mogelijke taalbarrières, zowel wat betreft eventuele meertaligheid van ouders als wat betreft het vermijden van vakjargon.

.....

Van basis naar Secundair

AANBEVELINGEN VOOR HET MACRO NIVEAU: op het Vlaamse niveau

1. zorg voor een duidelijke, transparante onderwijsstructuur

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat lager opgeleide ouders veel moeite hebben om de onderwijsstructuur zoals ze nu is te begrijpen en om de consequenties van de studiekeuzes van hun kind in te schatten. Scholen verschillen in de keuze-opties die ze aanbieden naargelang hun bovenbouw en de keuze-opties richten zich vaak op welbepaalde groepen van leerlingen. Bovendien stelden we de voorbije jaren een wildgroei aan nieuwe keuze-opties vast – STEM, STEAM, LEM, talenturen – die het plaatje nog verder bemoeilijken voor ouders. Op papier mag er dan wel een brede eerste graad zijn, in de praktijk is het zo dat de aangeboden keuze-uren in het eerste jaar zorgen voor een duidelijke selectie en verdere schoolloopbanen bepalen.

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat ook leerkrachten moeite hebben om de onderwijsstructuur op een bevattelijke manier uit te leggen aan leerlingen en hun ouders. De structuur van de eerste graad van het secundair onderwijs lijkt eenvoudig maar is in de praktijk veel ingewikkelder zodat het voor leerkrachten basisonderwijs een complexe en gevoelige taak is om leerlingen en ouders duidelijk uit te leggen wat de consequenties zijn van bepaalde keuzes.

2. laat de inschrijvingen later starten

OMDAT: de inschrijvingen in steden als Antwerpen en Gent al plaatsvinden in het voorjaar van het 6de leerjaar (maart). Uit het onderzoek blijkt dat een deel van de ouders, voornamelijk ouders met een hogere SES, reeds opendeurdagen van scholen (april) bezoekt in het 5de leerjaar. Dit wil zeggen dat een groep ouders ruim anderhalf jaar voor de effectieve overgang naar het secundair reeds bezig is met het keuzeproces van hun kind. Dit betekent eveneens dat een deel van de leerlingen reeds in het 5de leerjaar bezig zijn met hun school- en studiekeuze. Het keuzeproces start dus voor sommige leerlingen al in het jaar waarin ze elf worden, in plaats van – zoals algemeen wordt aangenomen – in het jaar waarin kinderen twaalf worden.

Bovendien is dit ontmoedigend voor leerkrachten in het basisonderwijs. Zij krijgen het gevoel dat hun inspanningen in verband met oriëntering niet altijd zinvol zijn. De school- en studiekeuze is immers bij een aanzienlijk deel van de leerlingen al een hele tijd voor het eind van het 6de leerjaar beslecht.

3. B-stroom als springplank

OMDAT: we uit onze samenwerking met scholen weten dat leerlingen met recente migratieachtergrond omwille van het nog niet voldoende beheersen van het Nederlands doorverwijzen naar de B-stroom (deze vaststelling strookt volledig met de resultaten van het grootschalige OKANS-project - OBPWO 14.03)¹. Deze leerlingen komen dan in klassen terecht waarin ze samenzitten met leerlingen die doorheen het basisonderwijs leerachterstand opliepen en stromen quasi automatisch door naar het BSO, ook al hebben zij niet noodzakelijk interesse in een beroepsopleiding. Op die manier worden sommige leerlingen kansen ontzegd.

¹ OBPWO 14.03 Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor minderjarige anderstalige nieuwkomers (OKANS), <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/?nr=192>

4. Maak tijd en ruimte voor samenwerking en professionalisering rond onderwijsloopbaanbegeleiding

OMDAT: we weten uit onze samenwerking met scholen en uit de procesevaluaties dat leerkrachtenteams graag willen professionaliseren en willen leren uit samenwerking rond het brede thema onderwijsloopbaanbegeleiding. Bovendien toont het onderzoek aan dat dit werkt. Maar uit de procesevaluaties blijkt dat leerkrachten hier ook tijd en ruimte voor moeten krijgen. Directies moeten dan ook de middelen kunnen vrijmaken om leerkrachten tijd en ruimte te bieden om te professionaliseren en samen te werken.

5. Laat alle leerlingen verkennen in het 1^e jaar van het secundair

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen op 12 jarige leeftijd vaak nog niet goed weten hoe hun toekomst er zal uitzien en wat ze willen gaan doen. De modernisering van het secundair onderwijs voorziet echter in mogelijkheden tot versterken, verdiepen en verkennen in het 1^e jaar secundair. Wie zal moeten versterken, dreigt niet te kunnen verkennen.

6. Stel de studiekeuze uit

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen zich op 12 jarige leeftijd weinig bewust zijn van de keuzes die ze maken. Ze weten weinig over de onderwijsvormen en de karige informatie waarover ze beschikken is vaak zeer stereotiep. In de praktijk zijn het uiteindelijk nog steeds de ouders die beslissen of toch minstens de contouren van de keuze afbakenen. Bovendien wordt de keuze eigenlijk al vroeger gemaakt aangezien het keuzeproces in heel wat gezinnen reeds start in het 5de leerjaar, wanneer kinderen 10-11 jaar zijn. Vanuit een kinderrechtenperspectief en een streven naar eigenaarschap van kinderen over hun schoolloopbaan dringt een uitstel van de studiekeuze zich op. Een latere, beter geïnformeerde studiekeuze kan, ons inziens, enkel leiden tot bewustere keuzes en tevredener leerlingen.

7. Investeer in externe begeleiding op maat van schoolteams

OMDAT: we uit onze samenwerking met scholen en procesevaluaties leren dat het opzetten van effectieve veranderingsprocessen in scholen heel wat inspanningen en tijd vragen, die een intensieve, lange termijn begeleiding vergen (= geen eenmalige begeleiding). Die begeleiding is best extern zodat scholen ruimte krijgen voor kritische zelfreflectie. Externe begeleiding kan ook nieuwe perspectieven (bijvoorbeeld goede voorbeelden uit andere scholen) op de eigen werking aanreiken, zodat out of the box kan worden gedacht. Bovendien leren onze interventies ons dat een externe procesbegeleider erin kan slagen om veranderingen in gang te zetten in scholen door samen met schoolteams processen te benoemen en te visualiseren.